

บทความวิจัย

การเลิกเสพยาบ้าซ้ำ: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด*

Cessation of Repeated Amphetamine Addiction: A Case Study of Rehabilitated Persons in Behavior Modification Camp by the Therapeutic Community Method

ชาตรี ชัยนาคิน (Chatrithainakin, M.P.H.)**

ชาตรี ประชาพิพัฒน์, Ph.D. (Chatrithachapiphat, Ph.D.)***

อารี พุ่มประไพทย์, Ph.D. (Ari Pumprawai, Ph.D.)****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางของการศึกษาแบบชาติพันธุ์วรรณา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการไม่เสพยาบ้าซ้ำ และกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 8 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในที่สำคัญที่สุดคือ ตัวของผู้เข้ารับการบำบัดเองที่มีความต้องการยุติการเสพยาบ้า ความกลัวที่จะต้องกลับมาเข้ารับการบำบัดซ้ำอีก การรับรู้ว่าเป็นความคาดหวังของครอบครัว รับรู้ถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการเลิกเสพยาบ้า ความต้องการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก การควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนเอง สภาพแวดล้อมภายนอกที่สนับสนุนให้เลิกเสพยาบ้าซ้ำ เช่น การให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขการช่วยเหลือขัดขวางการหวนกลับไปเสพยาบ้าซ้ำ การยกโทษและให้โอกาสแก่ตัวใหม่จากบุคคลในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิด การตีตัวออกห่างและการลดความสัมพันธ์ของเพื่อนในกลุ่มที่เสพยาเสพติด การมีกิจกรรมติดตาม

*วิทยานิพนธ์หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

**นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไผ่ดำ อำเภอยะหา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

***กรรมการหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

****ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานหลักสูตรสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ภายหลังการบำบัดอย่างต่อเนื่องของกระบวนการบำบัดฯ ด้านกระบวนการเลิกเสพยาบ้า พบว่าการยุติการเสพยาบ้าเกิดจากความตั้งใจที่จะเลิกด้วยตนเองหรือเป็นเพราะกระบวนการในการบำบัดก็ตาม แต่ผู้เข้ารับการบำบัดก็จะยุติการเสพยาบ้าได้ในที่สุด การที่จะเป็นผู้เลิกเสพยาบ้าซ้ำได้นั้นส่วนใหญ่จะเกิดจากการพบกับสถานการณ์เสี่ยงเช่นการอยู่ในภาวะอารมณ์เครียด การได้รับการชักชวนจากเพื่อนเป็นต้นแล้วสามารถปฏิเสธการเสพได้เป็นการพิสูจน์ตนเองว่าสามารถยับยั้งชั่งใจได้และสามารถควบคุมตนเองได้ซึ่งพบว่าเมื่อบุคคลเหล่านี้มีการยุติการเสพยาบ้าได้ระยะหนึ่งจะรู้สึกสบายใจไม่รู้สึกหวาดระแวงหรือกระวนกระวายต่ออาการอยากเสพยาบ้าจึงทำให้เห็นถึงผลดีของการยุติการเสพยาบ้าและตัดสินใจที่จะดำรงตนเป็นผู้ไม่เสพยาบ้าต่อไป

คำสำคัญ: เลิกเสพยาบ้าซ้ำ ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ วิธีชุมชนบำบัด ผู้เสพยาเสพติด

Abstract

This research is qualitative research, having objective to study about the factors related with behavior on non-repeating amphetamine addiction and process of non-repeating of persons passing rehabilitation of addicts in behavior modification camp by the therapeutic community method. There were 8 samples in the sample group. The research result found that: The most important inner factor was the rehabilitating persons themselves who wanted to cease amphetamine addiction, fear to return to receiving repeating therapy, acknowledging that they were expectation of family, acknowledging about good result occurring from cessation of repeated amphetamine addiction, requirement to be good models for their children, control of their idea and behavior by themselves, external environment supporting for cessation of repeated amphetamine addiction, for example giving consultancy and listening to problems of public health officials, helping to obstruct returning to repeated amphetamine addiction, for giving and granting second chance by persons in the family or familiar persons, pulling themselves away and reducing relationship of friends in the group of addicts, having activities to follow therapy continuously regulations of therapy process.

Process of cessation of repeated amphetamine addiction, it was found that cessations of repeated amphetamine addition occurred from requirement and commitment to cease addiction by themselves, or because treated persons can cease amphetamine addiction finally. Most persons ceasing repeated amphetamine addiction, occurred from meeting with risky situation, for example, stress emotion condition, persuasion from friends and they could refuse addiction. This would prove themselves that they could be prudent and control themselves. It was found that when these persons ceased to addict amphetamine for a certain period, they would feel happy, not doubtful, or anxious to be in hungry symptom for addicting amphetamine. This would allow to know good result of cessation of amphetamine addiction and the persons would decide to be persons who would not addict any longer.

Keywords: non-repeating amphetamine addiction, persons passing rehabilitation, the therapeutic community method, substance users

บทนำ

ยาเสพติดนับเป็นปัญหาสังคมระดับชาติที่ร้ายแรงมากและเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมไทยมาโดยตลอด ก่อให้เกิดความเสียหายแพร่กระจายไปทั่วทุกสังคมของเมืองไทย ซึ่งสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความผันแปรไปจากอดีตมากจนเกิดความซับซ้อนของสังคมไทยมากขึ้น ปัญหายาเสพติดควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง เพื่อแก้ไขสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้เลิกจากการเสพติด และสามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ เนื่องจากมีผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากที่ได้เข้ารับการบำบัดแล้วกลับไปติดยาเสพติดซ้ำแล้วซ้ำอีก ดังจะเห็นได้จากสถิติเบื้องต้นจากรายงาน

ในปีงบประมาณ 2553 – 2555 ทั่วประเทศ มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่เคยผ่านกระบวนการบำบัดรักษามาแล้วคิดเป็นร้อยละ 25.16 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่เคยผ่านกระบวนการบำบัดรักษามาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 15.44 และในเขตพื้นที่อำเภอไชยา มีผู้เข้ารับการบำบัดรักษาที่เคยผ่านกระบวนการบำบัดรักษามาแล้ว คิดเป็นร้อยละ 19.12 (สำนักบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2556)

ความสำเร็จในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มิได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของทุกหน่วยงานที่เข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติด (เดชฯ สังขวรรณ

และคณะ,2553)และสิ่งสำคัญคนในชุมชนต้องยอมรับว่าผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูฯ เป็นคนปกติให้อยู่ร่วมในสังคม จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะทำให้กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดสัมฤทธิ์ผลได้ดีที่สุด การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ ระบบสมัครใจระบบบังคับบำบัดและระบบต้องโทษ (พรรณณี วาทีสุนทร และกฤติกา เฉิดโฉม, 2552) อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด ปี 2555 – 2556 พบว่าร้อยละของผู้ป่วยยาเสพติดที่ได้รับการติดตามตามเกณฑ์ที่กำหนดและเลิกได้/หยุดได้ คิดเป็น 80.88 และ 79.70 ตามลำดับ สำนักบริหารการสาธารณสุขกระทรวงสาธารณสุข, 2557) ดังนั้นผู้วิจัยมีบทบาทหน้าที่เป็นทั้งผู้บำบัดรักษายาเสพติดและติดตามผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จึงสนใจศึกษาถึงปัจจัยและกระบวนการที่ทำให้ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้มีพฤติกรรมที่ไม่เสพยาบ้าซ้ำผลการวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อมีพฤติกรรมที่ไม่หวนกลับไปเสพยาบ้าซ้ำได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในกิจกรรมค่ายปรับเปลี่ยนฯ ในโอกาสภายภาคหน้า อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด

2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากระบบรายงานระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหาเสพยาเสพติด (บสต.1-5) รายงานตัวครบ 7 ครั้ง (ระยะเวลา 1 ปี) เป็นกระบวนการดำเนินงานบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยาเสพติดของระบบสมัครใจ โดยใช้หลักสูตรค่ายเยาวชนต้นกล้าโรงพยาบาลธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ จำนวน 8 คน เป็นเพศชายอายุ 15-40 ปี มีประวัติการหยุดเสพยาบ้ามาเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี ติดต่อกัน นับจากเสร็จสิ้นการเข้าค่าย และยังคงมีพฤติกรรมที่ไม่เสพยาบ้าซ้ำณเวลาที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจนเสร็จสิ้น ผู้ให้ข้อมูลหลักเหล่านี้ต้องได้รับคำยืนยันจาก 3 ทางได้แก่ ตนเองเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ติดตามภายหลังการบำบัดและแฟ้มประวัติการตรวจปัสสาวะเพื่อยืนยันว่าเป็นผู้ไม่เสพยาบ้าซ้ำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งมีประเด็นทางด้านจรรยาบรรณที่จะต้องปฏิบัติตามในระหว่างดำเนินการวิจัยรวมทั้งการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วยดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นข้อมูลในรูปแบบเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยติดต่อขอรับข้อมูลในรูปแบบเอกสารประเภทต่างๆที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเด็นวิเคราะห์และวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เป็นเบื้องต้นจากบุคคลและหน่วยงานที่เป็นหน่วยในการศึกษาอันประกอบด้วยวิทยากรผู้มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมฯ เจ้าหน้าที่พยาบาลผู้มีหน้าที่ติดตามภายหลังการบำบัดประจำโรงพยาบาลไชยาเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอไชยาและคณะกรรมการศูนย์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอำเภอไชยาติดตามผลการมารายงานตัวของผู้ผ่านการบำบัดและตรวจรายงานแบบการติดตามผลการบำบัดรักษาผู้ป่วยสารเสพติด (บสด.5) รวมทั้งสืบค้นข้อมูลในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยใช้เครื่องมือช่วยในการค้นหาข้อมูล (Search Engine) จากเว็บไซต์ www.google.co.th รวมทั้งเข้าไปศึกษาข้อมูลจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการรายงานผลการติดตามบำบัด

เป็นระยะตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย

2. การเข้าร่วมกระบวนการค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัดและร่วมกระบวนการติดตามผู้ผ่านการบำบัดในระหว่างที่มีการประชุมของคณะกรรมการศูนย์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอำเภอไชยาและตรวจรายงานการประชุมโดยผู้วิจัยจะประสานงานขอเข้าร่วมประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์เพื่อร่วมรับฟังแนวความคิดกระบวนการกิจกรรมการดำเนินการร่วมแสดงความคิดเห็นการแสดงออกในระหว่างการประชุมและการอธิบายชี้แจงโดยในการเข้าร่วมแต่ละครั้งผู้วิจัยจะทำการรวบรวมเอกสารประกอบการประชุมสื่อประกอบการนำเสนอรวมทั้งจัดให้มีการบันทึกเสียงการประชุมและบันทึกผลการสังเกตของผู้วิจัยไว้ในสมุดบันทึกโดยมีประเด็นในการบันทึกตามที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการกำหนดเครื่องมือการวิจัย

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยจะติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 8 คน คือผู้ที่ผ่านการบำบัดรักษารูปแบบฟื้นฟูสมรรถภาพค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยวิธีชุมชนบำบัดฯ เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interviews) ตามประเด็นที่กำหนดไว้โดยในระหว่างที่ทำการสัมภาษณ์จะผสมผสานเทคนิคการสะท้อนกลับการถามซ้ำการยกตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถขจัดความลำเอียงในการสรุปผลโดยในการนี้ผู้วิจัยจะขอให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายและยกตัวอย่างจนกว่าผู้วิจัยเกิดความเข้าใจตรงกับผู้ให้ข้อมูลพยายามกระตุ้นผู้ให้ข้อมูลอธิบายสิ่งต่างๆให้ชัดเจนและครอบคลุม

สิ่งที่ศึกษาเท่านั้นและจัดให้มีการบันทึกประเด็นความคิดเห็นเพื่อนำข้อมูลมาถอดคำพูดเป็นเอกสารประกอบการวิเคราะห์

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

โครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาโดยคณะกรรมการพิจารณาและควบคุมวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เลขที่ SRU 2558 005 เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2558 เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงผู้ที่เคยกระทำผิดพลาดมาก่อนในอดีต และได้พยายามแก้ไขตนเองในปัจจุบันและแม้ว่าการแก้ไขนั้นจะได้กระทำสำเร็จแล้วในปัจจุบันแต่บุคคลเหล่านี้ก็ยังคงถูกสังคมตีตราว่า “เป็นคนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางสังคม” ดังนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงจำเป็นต้องมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน มีผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในหลายๆ ด้าน แม้ผู้ให้ข้อมูลจะยินยอมให้ข้อมูลและยินยอมให้เปิดเผยได้ก็ตามแต่อาจจะมียุทธศาสตร์บุคคล ครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดไม่เห็นด้วย ผู้วิจัยจึงปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล (ชื่อและนามสกุลจริง)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลแบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาให้ความหมายข้อมูล

แต่ละเรื่องว่าสื่อถึงเรื่องใดเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลและจัดกระทำหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดย

1. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ไม่เสพยาบ้าซ้ำและกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์
2. สร้างรูปแบบกระบวนการที่เป็นแนวเดียวกันในกรณีที่แตกต่างกันไปจะสร้างเป็นรูปแบบใหม่
3. สรุปรูปแบบกระบวนการที่พบ

ความถูกต้องแม่นยำตรงความเชื่อถือได้ของผลการศึกษา

การตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงด้านข้อมูลว่ามีความครบถ้วนพอเพียงของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเพื่อทำให้ผู้วิจัยมีข้อมูลหลักฐานสนับสนุนที่สมบูรณ์เป็นรูปธรรมในการลงข้อสรุปบ่งชี้สถานการณ์ที่จะนำไปสู่การพรรณนาอธิบายสถานการณ์การดำเนินการและวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับผลการศึกษาตามประเด็นวิเคราะห์ที่เชื่อถือได้โดยในการนี้ผู้วิจัยจะได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนพอเพียงความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสารผลการสังเกตผลการสัมภาษณ์ที่บันทึกเก็บรวบรวมมาได้จากแหล่งต่างๆที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านเวลาสถานที่และจากตัวบุคคลมาสรุปรวมเปรียบเทียบความสอดคล้องรวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ที่กำหนด

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกล่าวคือจัดให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาต่างๆโดยวิธีการต่างๆ 4 วิธี (การวิเคราะห์เอกสารการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการประชุมคณะกรรมการ) แล้วนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบซึ่งกันและกันเพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่ารายงานการวิจัยมีข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ที่มีความครอบคลุมเพียงพอในการพรรณนาวิเคราะห์และอธิบายลงข้อสรุปผลการศึกษา

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 สามารถสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด

1. สาเหตุภายในจากตัวบุคคลจากการศึกษาสามารถสรุปถึงสาเหตุภายในจากตัวบุคคลที่ช่วยให้เกิดการเลิกเสพยาบ้าซ้ำได้ดังนี้

ความกลัวที่จะต้องกลับมาเข้าค่ายบำบัดอีก

พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่กลัวที่จะต้องกลับมาเข้ารับการบำบัดอีกครั้ง เนื่องจากต้องหยุดงาน สูญเสียรายได้ในขณะที่ปัจจุบันเศรษฐกิจไม่ดี จากราคาพืชผลทางการเกษตรลดต่ำลงซึ่งเป็นอาชีพหลักพวกเขาเป็นเสาหลักของครอบครัวในการประกอบอาชีพ เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งเล่าว่า เขามีอาชีพหลักคือรับจ้างกรีดยางพาราต้องลุกขึ้นกรีดยางตอนตีสี่ของทุกวันพร้อมกับ

ภรรยา และสวนยางก็อยู่ห่างไกลจากบ้านราวๆ 5 กิโลเมตร ขับรถมอเตอร์ไซด์ไปกับภรรยา กว่าที่จะกรีดยางเสร็จก็เข้าพอดิ กลับบ้านตัวเขาเตรียมอุปกรณ์สำหรับเก็บน้ำยางพาราหลังจากไปส่งลูกที่โรงเรียนในตอนเช้า ส่วนภรรยาก็เตรียมอาหาร เสื้อผ้า กระเป๋านักเรียนให้กับลูก เสร็จแล้วก็กลับไปสวนยางพาราอีกครั้งกว่าจะเสร็จงานก็ถึงเที่ยงทุกวัน การที่ต้องไปเข้ารับการบำบัดยาเสพติดในครั้งนี้ทำให้เขาและภรรยาต้องหยุดกรีดยางถึง 9 วัน โชคดีที่นายจ้างเข้าใจเพราะรู้ถึงนโยบายของทางภาครัฐในการเข้ารับการบำบัดในครั้งนี้

“.....ตอนที่เริ่มเสพยาบ้าผมคิดว่าสนุกๆตื่นเต้นและทำท่ายดีแต่ตอนนี้กลายเป็นทำให้ครอบครัวต้องเดือดร้อนยิ่งถ้าต้องเข้ารับการบำบัดอีกรถยนต์คงโดนไฟแนนซ์ยึดแน่....”

การควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนเอง

พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการที่เริ่มเสพยาบ้าครั้งแรกนั้นเกิดจากตนเองขาดความยั้งคิดไตร่ตรองถึงผลเสียที่เกิดขึ้น โดยมีความคิดว่าตนเองสามารถควบคุมอาการต่างๆที่เรียกว่าติดยาได้ เพราะการลองเสพยาเพียงไม่กี่ครั้งคงไม่ทำให้ติดยาได้ และในตอนแรกร่างกายก็ปกติดีไม่มีอาการอ่อนเพลียหรือวุ่นเหงา หาวนอนเหมือนอย่างที่เคยได้ยินมา จึงเป็นความคิดที่ผิดพลาดมาตั้งแต่แรก มาถึงตอนนี้การที่พวกเขาจะคงสภาพเป็นผู้ที่เลิกเสพยาบ้าซ้ำให้ได้และดำรงอยู่ให้ได้ตลอดไปจึงต้องควบคุมความคิด ระงับยับยั้งจิตใจให้ได้ โดยใช้วิธีการต่างๆซึ่งสอดคล้องกับงาน

วิจัยของจินตนา เยี่ยมชัยภูมิ (2548) ศึกษากรณีผู้ที่เลิกเสพยาเสพติด ถึงบุคลิกภาพ มूलเหตุจูงใจให้เลิกเสพยาเสพติดพบว่าวิธีการคงสภาพของการเลิกเสพยาเสพติดของผู้เลิกเสพยาเสพติด คือ การเรียนรู้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่จากการเข้ารับการบำบัดรักษาและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการควบคุมตนเองที่ดี รู้จักวางแผนชีวิตในอนาคตอย่างชัดเจน มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและได้รับความรักเอาใจใส่

ความต้องการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีลูกที่ยังอยู่ในวัยเรียน พวกเขาบอกว่าแม้จะได้ผ่านการอบรมสั่งสอนจากครู อาจารย์ในโรงเรียนและจากที่พ่อแม่คอยบอกและย้ำเตือนว่าอย่าให้ไปยุ่งเกี่ยวหรือลองเสพยาเสพติด แต่คำสั่งสอนทั้งหมดที่เคยรับรู้และได้นิยกลายเป็นสิ่งที่พวกเขามองข้ามไปในช่วงขณะหนึ่ง ที่ส่งผลด้านลบอย่างมากเมื่อมองย้อนกลับไป พวกเขากลายเป็นบุคคลอันตรายของสังคม เป็นตัวอย่างของการใช้ชีวิตที่ผิดพลาดและเป็นคนไม่ดีที่ลูกหลานไม่ควรเอาเป็นเยี่ยงอย่างแต่เมื่อต้องแสดงบทบาทการทำหน้าที่ของพ่อที่อยากจะสอนลูกให้เป็นคนดีทั้งด้านการเรียนและความประพฤติ เมื่อมองตัวเองแล้วเกิดความรู้สึกว่าตัวเองยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกไม่ได้ ดังนั้นสิ่งที่เขาพูดหรือพยายามอธิบายให้ลูกได้ฟังเขาก็ไม่มีความมั่นใจว่าลูกจะเชื่อฟังหรือทำตามได้

“...ผมเคยทำในสิ่งที่ไม่ดีมาก่อนเคยพลาดพลั้งมาก่อนก็ขออย่าให้ลูกมันเดินตามผมในสิ่งเหล่านี้...”

2. สาเหตุจากสภาพแวดล้อม

2.1 ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ความรู้สึกถึงความปรารถนาดีของ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อผู้เข้ารับการบำบัด

พบว่าผู้ที่ให้ข้อมูลได้รับความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขว่าพวกเขาสามารถที่จะผ่านพ้นช่วงเวลาที่สำคัญได้อย่างแน่นอนตั้งแต่กิจกรรมในค่ายบำบัดจนกระทั่งถึงขั้นตอนการติดตามและรายงานตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นขั้นตอนต่อเนื่องที่ผู้ให้ข้อมูลทุกคนต้องได้รับการติดตามจนครบ 1 ปี จำนวน 7 ครั้ง เป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องทุกคนปรารถนาและมีความหวังดีด้วยใจจริงว่าทุกคนสามารถทำได้ โดยใช้กระบวนการต่างๆ ตามที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้วิธีการที่จะทำจิตใจให้สงบสุข จะช่วยให้บุคคลไม่ต้องแสวงหาความสุขจากการใช้ยาเสพติดหรือสิ่งอื่นใดที่นำอันตรายมาให้ตนเอง และเคล็ดลัษของการมีความสุขในจิตใจคือ การเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัจจุบัน ไม่กังวลถึงอดีตหรืออนาคต เพื่อจะได้คาดหวังสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริงและไม่คับข้องใจเมื่อพบกับสิ่งที่ไม่สมหวัง

“....ผมก็ไม่อยากให้ความรู้สึกดีๆ นั้นต้องสูญเสียไปเราจึงต้องทำให้ได้เล็กให้ได้เพื่อคนที่เขาหวังดีกับเรา....”

การให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหา

พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลายคนซึ่งภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการบำบัดผู้เสพยาเสพติดแล้วเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้านและสิ่งแวดล้อมเดิม อารมณ์

ความรู้สึกรวมทั้งสิ่งที่เขาเคยประสบปัญหา มาก่อนเริ่มหวนกลับมาอีกครั้ง ซึ่งมีผลอย่างมาก ต่อการเกิดโอกาสการกลับมาเสพยาบ้าซ้ำ ดังนั้น การมีที่พึ่ง มีที่ปรึกษาจึงเป็นสิ่งที่พวกเขาตัดสินใจ ใช้บริการตามที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ว่าอย่าคิดว่าเราเผชิญกับปัญหาเพียงลำพัง เรายังมีคนอื่นที่ยังรักและปรารถนาดีและพร้อมที่จะรับฟัง ให้การช่วยเหลือโดยสามารถขอรับ คำปรึกษาได้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทุกแห่งและโรงพยาบาลประจำอำเภอทุกอำเภอ หรือสถานบริการสาธารณสุขทุกแห่งที่ผู้ให้ข้อมูล สะดวก แต่ถ้าไม่อยากจะมาพบด้วยตัวเองก็สามารถ โทรมาเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำก็ได้ ตามเบอร์ โทรศัพท์ที่ให้ไว้แล้ว และสามารถโทรได้ตลอด 24 ชั่วโมง

“....คนเราสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง ตนเองได้ไม่มีใครที่ไม่เคยทำผิดพลาด บางเรื่อง ที่ร้ายแรงยิ่งกว่านี้ก็ยังมียังมี....”

2.2 ปัจจัยด้านบุคคลในครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิด

การแสดงออกของครอบครัวและ บุคคลใกล้ชิด

พบว่าหากครอบครัวและผู้ใกล้ชิด ของผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติและแสดงความรู้สึกในการ สนับสนุนให้หยุดเสพยาบ้าทำให้ผู้ให้ข้อมูล สามารถคงสภาพการเป็นผู้ไม่เสพยาบ้าซ้ำไว้ได้ อย่างมั่นคงและต่อเนื่องซึ่งการแสดงออกเหล่านี้ แตกต่างกันไปตามแต่ละครอบครัวแต่มักเป็นการ แสดงออกที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและสามารถรับรู้ ได้เช่นการกอดการสัมผัสการร่วมทำกิจกรรม

ในเชิงสร้างสรรค์การให้รางวัลการพูดชมเชย เป็นต้นแม้การแสดงออกจะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อย แต่ครอบครัวได้แสดงออกในช่วงที่ผู้เสพยาบ้า เปิดใจรับรู้ถึงความหวังโยของคนที่ครอบครัว โดยเฉพาะช่วงการบำบัดและช่วงแรกภายหลัง จากการบำบัดเสร็จสิ้นซึ่งเป็นช่วงที่มีความเสี่ยงสูง ต่อการหวนกลับไปเสพยาบ้าซ้ำทำให้ผู้ให้ข้อมูล เหล่านี้รู้สึกได้ถึงการยอมรับการให้อภัยและความไว้วางใจจนทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ดีมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการ ป้องกันการเสพยาบ้าซ้ำ

พบว่าครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างมาก ที่ทำให้ผู้เสพยาบ้ามีพฤติกรรมการหวนกลับไป เสพยาบ้าซ้ำหรือสามารถที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของตนเองไปสู่การดำรงตนและคงสภาพของการ เป็นผู้เลิกเสพยาบ้าซ้ำได้ เพราะสถาบันครอบครัว มีความผูกพันกันมากที่สุดกว่าสถาบันอื่น การรับรู้ถึงความสุข ความทุกข์ หรือแม้แต่พฤติกรรม ส่วนบุคคล ที่บุคคลภายนอกไม่อาจทราบได้แต่ สมาชิกของครอบครัวรับรู้ การมีส่วนร่วมของ ครอบครัวมีอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการบำบัด พร้อมทั้งจะสนับสนุนและให้กำลังใจ ไม่ทำให้เกิด ความเครียดหรือกดดัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมตตา เลิศเกียรติรัชตะ (2550) ศึกษาการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของครอบครัวและพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการป้องกันการ เสพยาเสพติดซ้ำผลการวิจัยพบว่าบทบาทที่ คาดหวังของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยเสพติด ยาบ้าในระดับมากคือด้านการตอบสนองทาง

อารมณ์กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังในหัวข้อ บทบาทที่ครอบครัวให้ความสนใจดูแลเอาใจใส่ ครอบครัวยกโทษและให้ออกสัปดาห์ใหม่เมื่อทำผิดพลาด

2.3 ปัจจัยจากเพื่อน

การตีตัวออกห่างจากเพื่อนกลุ่มเสพ

พบว่าผู้ให้ข้อมูลจะเปลี่ยนแปลงลักษณะ การคบเพื่อน เป็น 2 ลักษณะคือการเลิกคบเพื่อน ที่เคยเสพยาบ้าด้วยกันเป็นลักษณะของการ ตัดขาดจากกลุ่มเพื่อนเดิมที่เคยเสพยาบ้าร่วมกัน และลักษณะการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์คือ ยังคงคบหาเพื่อนกลุ่มเสพเช่นเดิมเพียงแต่แยกตัว ออกในขณะที่มีการเสพยาบ้าเท่านั้นซึ่งพบว่า ทั้ง 2 ลักษณะนี้มีความเหมาะสมแตกต่างกันไป ตามแต่ละคนเนื่องจากบางคนมีบุคลิกที่ไม่พึงพิง ผู้อื่นมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่เข้มแข็งจะสามารถ ตัดความสัมพันธ์กับเพื่อนกลุ่มเดิมและมีเจตคติ ด้านลบต่อเพื่อนกลุ่มเสพด้วยซึ่งสอดคล้องกับ รุจิรา แก้วสะอาด (2548) ศึกษากรณีการกลับไป เสพเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติด พบว่าอิทธิพล จากเพื่อนมีความสำคัญอย่างมากต่อการเสพยาซ้ำ เนื่องจากมีเพื่อนสนิทที่ติดยา และมีเพื่อนกลุ่มเดิม มาชวนเที่ยวเตร่ ทำให้ละทิ้งจากเพื่อนเก่าได้ยาก ประกอบกับแม้จะลองเปลี่ยนเพื่อนกลุ่มใหม่แล้ว แต่ก็ไม่ค่อยได้รับการยอมรับ มักถูกตีตราว่าเป็น คนขี้ยา จึงต้องหันกลับมาคบกับเพื่อนที่เคยเข้ารับ การบำบัดด้วยกัน โดยให้เหตุผลว่าเป็นเพื่อนที่มีความ เข้าใจกันมากที่สุดเพราะอยู่ด้วยกันในช่วง เวลาลำบากร่วมกัน

“...ผมคงต้องใช้เวลากับเพื่อนๆ ให้น้อยลง กว่าแต่ก่อนโดยค่อยๆ ถอยออกมาเพื่อไม่ให้ สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนเสียไป....”

2.4 ปัจจัยจากการเข้ารับการบำบัดใน ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด

การมีกิจกรรมติดตามภายหลังการ บำบัดอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากภายหลังการบำบัดจนครบ ขั้นตอนแล้วผู้ให้ข้อมูลต้องรายงานตัวกับ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อติดตามผลการบำบัด ว่ามีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง ครอบครัว สังคม ให้ออกสัปดาห์หรือให้การยอมรับช่วยเหลือหรือไม่ ความต้องการให้เจ้าหน้าที่ๆ เกี่ยวข้องช่วยเหลือ อะไรบ้าง และตรวจ ปัสสาวะเพื่อยืนยันว่าไม่มีการ หวนกลับไปเสพยาบ้าซ้ำอีก จำนวน 7 ครั้ง ในระยะเวลา 1 ปี ตามกำหนดกระบวนการติดตาม ผู้ผ่านการบำบัดฯ หากไม่พบการกระทำผิดซ้ำ เจ้าหน้าที่จะดำเนินการลงประวัติการกระทำผิด เกี่ยวกับการเสพยาเสพติดประกอบกับภายหลัง การบำบัดจะมีเจ้าหน้าที่ทั้งในส่วนของฝ่ายปกครอง ผู้นำท้องถิ่นทำหน้าที่ตรวจสอบและติดตาม พฤติกรรมภายหลังการบำบัดหากพบการกระทำ ผิดซ้ำเช่นเสพยาเสพติดซ้ำค้ายาเสพติดหรือ มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดบุคคลนั้นจะได้อรับการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดซ้ำ ขยายระยะเวลาการบำบัดเพิ่มระดับการบำบัดหรือส่งตัวคืน เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีต่อไปดังนั้นผู้ผ่านการบำบัดเหล่านี้จึงต้องควบคุมตนเองเพื่อให้พ้น จากสภาพการถูกรายงานความประพฤติให้ รวดเร็วที่สุด

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

สามารถสรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด ดังนี้

ปัจจัยภายในจากตัวบุคคล

การมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง มุ่งมั่นและความต้องการที่จะเลิกเสพยาบ้า มีการยับยั้งชั่งใจและควบคุม พฤติกรรมของตนเอง เนื่องจากผู้เสพยาบ้าที่เข้ารับการบำบัดในครั้งนี้เป็นการบำบัดในระบบสมัครใจ ผู้เข้ารับการบำบัดยังมีสภาพร่างกายและจิตใจเหมือนคนปกติทั่วไป ยังมีความรู้สึกแยกแยะสิ่งผิด ถูก ดี ชั่ว เพียงแต่เขายังต้องการสิ่งที่มากระตุ้นหรือโน้มน้าวจิตใจเพื่อให้เกิดแรงจูงใจให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อจะกลับตัวเป็นคนดีของสังคม เมื่อได้พบเจอกับโอกาสหรือสถานการณ์ที่เกิดความรู้สึกภายในจิตใจตนเอง เช่น การรับรู้ว่าตนเป็นความคาดหวังของบุคคลในครอบครัว การรับรู้ถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากการเลิกเสพยาบ้าซ้ำ ความต้องการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูก และเขายังต้องดำเนินชีวิตต่อไปในภายภาคหน้า ดังนั้นผู้ที่ไม่หวนกลับไปเสพยาบ้าจำเป็น ต้องมีการยับยั้งชั่งใจและควบคุมตนเองที่ดี สามารถวิเคราะห์ไตร่ตรองถึงสาเหตุอันนำไปสู่อาการอยากเสพยาบ้า เพื่อหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบนความสนใจจากสาเหตุเหล่านั้น หากบุคคลสามารถปฏิเสธการเสพยาบ้าได้จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถเอาชนะใจตนเองได้ และเกิดความรับรู้ในความสามารถของตนเองทำให้เกิดกำลังใจในการปฏิเสธการเสพยาบ้าในครั้งต่อไปได้ดียิ่งมากขึ้น

ปัจจัยภายนอก/สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีความสำคัญต่อการเริ่มต้นเลิกเสพยาบ้าไม่น้อยไปกว่าปัจจัยภายในของผู้เสพยาบ้า จนกระทั่งนำไปสู่การคงสภาพการเป็นผู้ยุติการเสพยาบ้าได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อบุคคลเหล่านี้สามารถหยุดเสพยาบ้าได้แล้ว จะมีความต้องการความสนใจและการให้อภัยจากผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิด การได้รับข่าวสารที่ถูกต้องจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องโทษและอันตรายจากการใช้สารเสพติด เช่น หมอ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้รับการยอมรับจากเพื่อนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และการเปิดโอกาสให้ได้รับการช่วยเหลือ แก้ไข จากหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย เช่น ตำรวจ ทหาร ญาติพี่น้องและข้อตกลงที่ทุกฝ่ายสามารถยอมรับได้ หากบุคคลเหล่านี้ขาดแรงสนับสนุนทางสังคมหรือไม่ได้รับสิ่งตอบแทนที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการหยุดเสพยาบ้า จะเกิดความอ่อนไหว ไม่มั่นใจในตนเองโดยเฉพาะผู้ที่มีบุคลิกพึ่งพาผู้อื่น แม้ไม่มีตัวกระตุ้นหรืออยู่ในสถานการณ์เสี่ยงแต่บุคคลเหล่านี้ก็อาจหวนกลับไปเสพยาบ้าซ้ำได้เช่นกัน แต่หากได้รับการสนับสนุนที่ดีจากภายนอก การให้อีกโอกาส การยอมรับตัวตนในปัจจุบันของผู้ที่เคยเสพยาเสพติด ทำให้ผู้ยุติการเสพยาบ้าเหล่านี้สามารถคงสภาพการไม่เสพยาบ้าได้ต่อไปและมีแนวโน้มที่จะไม่เสพยาบ้าซ้ำในอนาคต

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

สามารถสรุปกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำของ

ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัดดังนี้

1. ขั้นตอนการเข้ารับการบำบัด

ในการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดโดยวิธีชุมชนบำบัด แม้จะเป็นระบบบำบัดแบบสมัครใจก็ตาม แต่ในด้านของผู้ให้ข้อมูลซึ่งมาจากหลายสาเหตุก่อนเข้าสู่กระบวนการบำบัด เช่น จากสำนักคุมประพฤติส่งมา จากข้อมูลที่ยุ่่นาชุมชนมีรายชื่อกลุ่มเป้าหมายที่เสพยาเสพติด จากการตั้งด่านตรวจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองตามนโยบายเพื่อป้องกันปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติด กลุ่มเสี่ยงที่ตรวจปัสสาวะพบสารเสพติด และจากการสมัครใจเข้ารับการบำบัดด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าก่อนเข้ารับการบำบัดของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนจะแตกต่างกัน จากการร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการวินิจฉัยให้ผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการบำบัดในระบบสมัครใจ โดยพิจารณาจากสภาพร่างกาย จิตใจที่บ่งชี้ว่าสามารถใช้กิจกรรม กระบวนการบำบัดตามโปรแกรม 9 วัน 8 คืน ทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเสพยาเสพติดสู่การเลิกเสพยาเสพติดซ้ำได้

2. ขั้นตอนการเข้ารับการบำบัด

ในขั้นตอนของการเข้าสู่กระบวนการบำบัดนั้น ผู้ให้ข้อมูลที่สามารถเริ่มต้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความต้องการทางด้านจิตใจสู่การเลิกเสพยาบ้า เช่น การมีเจตคติที่ดีต่อกระบวนการบำบัด การแสดงความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรของผู้ให้การบำบัดและผู้รับการบำบัด ,การมีกิจกรรม

ที่ประทับใจและให้ความรู้สึกเชิงบวก สถานที่ในการจัดกิจกรรมเอื้ออำนวย และกฎระเบียบของกระบวนการบำบัด เมื่อเกิดความรู้สึกเชิงบวกจากปัจจัยภายในจิตใจเหล่านี้ ส่งผลต่อพฤติกรรมทางร่างกายในการปฏิเสธการนำยาบ้าเข้าสู่ร่างกาย และจากการเข้าร่วมสังเกตในกิจกรรมฐานต่างๆ พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่มีแนวความคิดเชิงบวกต่อการเข้ารับการบำบัดครั้งนี้ ยินดีและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ตั้งแต่การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำกลุ่มในการทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย และการเป็นผู้ตามก็สามารถปฏิบัติได้โดยไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นการฝืนหรือถูกบังคับแต่อย่างใด

3. ขั้นตอนภายหลังการเข้ารับการบำบัด

ภายหลังรับการบำบัดแล้ว ผู้ให้ข้อมูลต้องกลับมาใช้ชีวิตตามปกติและอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นบททดสอบจิตใจของพวกเขาต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่เป้าหมายของกระบวนการบำบัด คือการเลิกเสพยาเสพติด ขั้นตอนนี้ตัวกระตุ้นและสถานการณ์เสี่ยงยังมีอิทธิพลต่อผู้ผ่านการบำบัดอยู่มาก บางครั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกและความต้องการเสพยาบ้า หากผู้ผ่านการบำบัดมีการคิด ควบคุมและการยับยั้งชั่งใจก็จะทำให้สามารถจัดการกับปัญหาและปฏิเสธการเสพยาบ้าได้ เริ่มจากการที่ผู้เข้ารับการบำบัดมีความต้องการที่จะยุติการเสพยาบ้าเป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นปัจจัยภายในจากตัวบุคคล จากการวิจัยพบว่า เกิดจากการกลัวที่จะต้องกลับมาเข้าค่ายบำบัดอีก การรับรู้ว่าตนเป็นความคาดหวังของบุคคลในครอบครัว ความต้องการเป็น

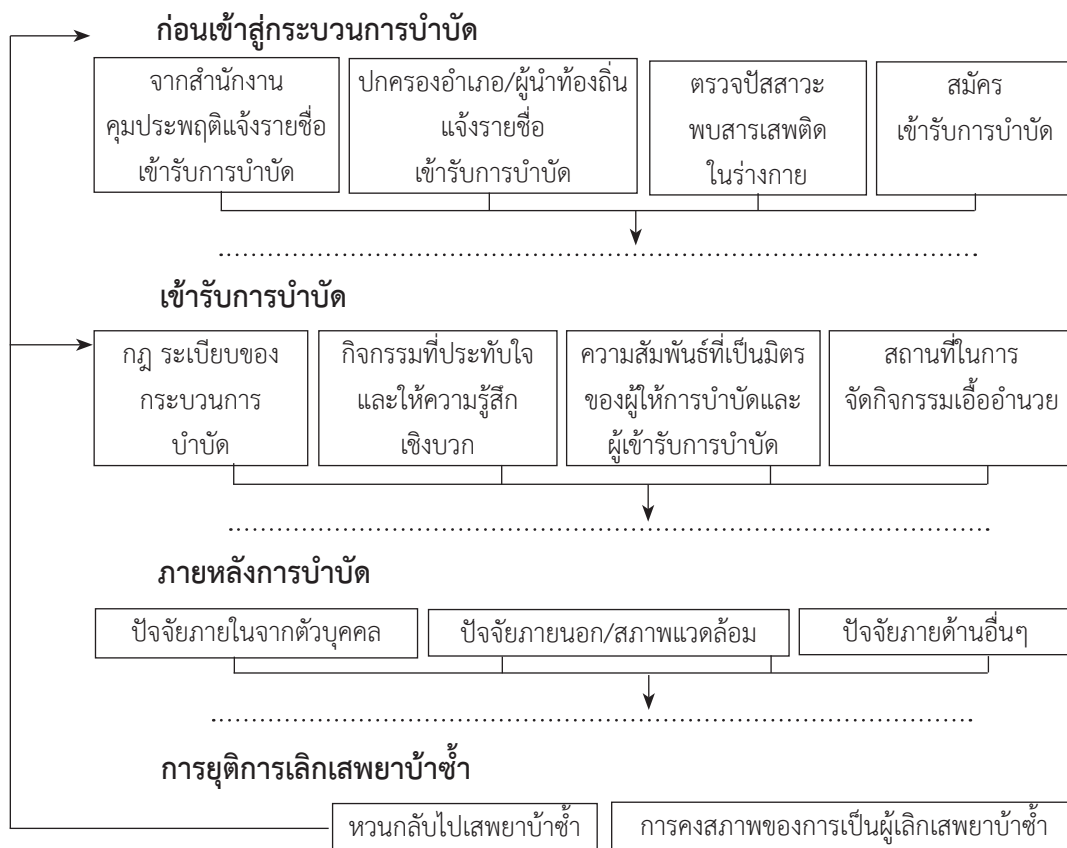
แบบอย่างที่ดีให้กับลูก การควบคุมความคิดและพฤติกรรมของตนเองและปัจจัยสนับสนุนจากภายนอก รวมทั้งสภาพแวดล้อมของผู้เข้ารับการบำบัด ประกอบด้วย ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุขปัจจัยด้านบุคคลในครอบครัวหรือผู้ใกล้ชิดปัจจัยจากเพื่อนปัจจัยจากการเข้ารับการบำบัดในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยวิธีชุมชนบำบัด ในขั้นตอนนี้เนื่องจากเป็นช่วงที่ผู้เข้ารับการบำบัดเพิ่งผ่านพ้นกระบวนการบำบัด ได้รับความรู้และวิธีการป้องกันการหวนกลับไปเสพติดซ้ำในทางทฤษฎี สิ่งที่ได้เรียนรู้มาจึงต้องนำมาใช้ในสถานการณ์จริง ต้องใช้ความพยายามในการเผชิญกับปัญหามากกว่าขั้นตอนอื่นๆ

4. ขั้นการยุติการเสพยาบ้าซ้ำ

ขั้นการยุติการเสพยาบ้าอาจเกิดจากความต้องการและมุ่งมั่นตั้งใจที่จะเลิกด้วยตนเอง

หรืออาจเป็นเพราะกระบวนการในการบำบัดที่ทำให้ไม่สามารถนำยาบ้าเข้าสู่ร่างกายก็ตาม แต่ผู้เข้ารับการบำบัดก็จะยุติการเสพยาบ้าได้ในที่สุด การที่จะให้ความหมายและยอมรับกับตนเองว่าเป็นผู้ที่ยุติการเสพยาบ้าหรือพักการเสพยาบ้าได้นั้นส่วนใหญ่จะเกิดจากการพบกับสถานการณ์เสี่ยงเช่นการอยู่ในภาวะอารมณ์เครียด การได้รับการชักชวนจากเพื่อนหรือได้รับการชักชวนจากผู้ค้ายาบ้าเป็นต้นแล้วสามารถปฏิเสธการเสพได้ เป็นการพิสูจน์ตนเองว่าสามารถยับยั้งชั่งใจได้และสามารถควบคุมตนเองได้เมื่อบุคคลเหล่านี้มีการยุติการเสพยาบ้าได้ระยะหนึ่งจะรู้สึกสบายใจไม่รู้สึกหวาดระแวงหรือกระวนกระวายต่ออาการอยากและอาการถอนยาบ้าจึงทำให้เห็นถึงผลดีของการยุติการเสพยาบ้าและตัดสินใจที่จะดำรงตนเป็นผู้ไม่เสพยาบ้าต่อไป

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำภายหลังจากการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำของผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดฯ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาพบว่าแม้ผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาบ้า จะสามารถดำรงตนเป็นผู้เลิกเสพยาบ้าซ้ำได้แล้ว แต่ก็ยังไม่มั่นใจต่อการให้โอกาสจากสังคม ยังขาดความเชื่อมั่นและความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก ดังนั้นผู้ผ่านการบำบัดฯ ควรเปิดโอกาสให้กับตนเอง กล้าเผชิญกับความจริงและการขอโอกาสจากสังคม ไม่คิดหรือตอกย้ำความผิดพลาดของตนเองในอดีต

2. บิดามารดาผู้ใกล้ชิดควรตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัว สอบถามถึงความเป็นอยู่ในแต่ละวันควรให้ความรัก ความอบอุ่นให้กำลังใจใช้เหตุผลและพยายามทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวให้มากขึ้นเพื่อจะได้ปลอดภัยและห่างไกลจากยาเสพติด

3. ควรให้โอกาสและช่วยเหลือให้ผู้เสพยาเสพติดได้กลับเข้าสู่สังคมให้การยอมรับให้การศึกษาให้อาชีพเพื่อคืนคนดีสู่สังคมทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและเป็นการพัฒนาประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา เยี่ยมชัยภูมิ. (2548). *ศึกษากรณีผู้ที่เลิกเสพยาเสพติด*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดชา สังขวรรณ และคณะ. (2549). *การวิเคราะห์นโยบาย มาตรการ และองค์การที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พรรณณี วาทีสุนทร และกฤติกา เจริญ. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบผลสำเร็จของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดระบบบังคับบำบัดและระบบสมัครใจ*. กรุงเทพฯ: บอรัญพูนพิพัฒน์.
- เมตตา เลิศเกียรติรัชตะ. (2550). *การปฏิบัติของพยาบาลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการป้องกันการเสพยาเสพติดซ้ำตามการรับรู้ของครอบครัวผู้ติดยาเสพติด*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รุจิรา แก้วสะอาด. (2548). *ศึกษารายกรณีการกลับไปเสพยาเฮโรอีนซ้ำของผู้ติดยาเสพติดคลินิกยาเสพติด 8 ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สาขาจิตวิทยาการแนะแนว, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2555). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2556). *ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสต.)*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____ (2557). *ระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (บสต.)*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.